

УДК 336.531.6

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГОСПОДАРСЬКИХ УТВОРЕНЬ

Румянцева Г.І.

Нововолинський факультет

Тернопільський національний економічний університет

Раскрыто содержание финансового обеспечения инвестиционной деятельности субъектов хозяйствования территориальных хозяйственных образований. Предложена модель финансового механизма реализации финансового обеспечения инвестиционной деятельности таких субъектов.

Ключевые слова: инвестиционная деятельность, модель, финансовый механизм, экономические зоны.

The content of economic players investment activity of territorial economic formations is revealed. The financial mechanism model of investment activity financial provision realization of such entities is suggested.

Key words: investment activity, model, financial mechanism, economic areas.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В умовах транзитивної економіки Україна не має достатніх внутрішніх фінансових резервів для вирішення економічних і соціальних проблем.

Однією з вихідних умов поліпшення фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств, розв'язання економічних та соціальних проблем регіонів є створення вільних (спеціальних) економічних зон (ВЕЗ) та територій пріоритетного розвитку (ТПР).

Аналіз останніх джерел досліджень і публікацій. Проблематиці функціонування ВЕЗ та ТПР присвячені публікації та наукові праці О. Анісімової [1], О. Маричевої [2], В. Пили [3], В. Письмака [4], О. Сиволапа [6], О. Чмир [3].

Науковцями О. Анісімовою, О. Маричевою, О. Сиволапа досліджено особливості процесу управління інвестиційною діяльністю підприємств в умовах спеціальних економічних зон і територій пріоритетного розвитку. В. Пилою та О. Чмир акцентовано увагу на дослідженні спектру проблем законодавчого, митного та фіскально-бюджетного характеру. Науковець В. Письмак, спираючись на особливості функціонування спеціальних господарських утворень в Донецькій області, доводить роль ВЕЗ та ТПР як позитивного чинника регіонального розвитку.

Однак, поки-що залишається недостатньо висвітленою проблематика особливостей фінансового забезпечення інвестиційної діяльності підприємств-суб'єктів територіальних господарських утворень.

Постановка завдання. Відтак основне завдання публікації – дослідження теоретичних основ фінансового забезпечення інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання (і зокрема суб'єктів територіальних господарських утворень на прикладі ТПР у Волинській області). Мета цієї публікації – розкриття змісту фінансового забезпечення інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання територій з преференційним режимом та визначення структури механізму фінансового забезпечення таких суб'єктів.

Виклад основного матеріалу дослідження. При існуючій багатоваріантності організаційних форм спеціальних (вільних) економічних зон (ВЕЗ) і територій пріоритетного розвитку (ТПР) їх сутність полягає у відносній відособленості певної території чи суб'єкта господарювання від загальноекономічного режиму. Мета, з якою на території держави запроваджуються особливі преференційні режими господарювання, полягає в активізації підприємництва, інвестиційної та інноваційної діяльності, підвищенні зайнятості.

Економічну основу підприємництва на територіальних господарських утвореннях становить можливість використання спеціальних преференційних режимів. Це означає, що господарська діяльність у ВЕЗ та ТПР ґрунтується на запровадженні системи пільг та заохочень, котра орієнтована на стимулювання залучення підприємницького (інвестиційного) капіталу.

В Україні для більшості ТПП податкові пільги є основою преференційного режиму. Інвестиційна діяльність передбачає типові фіскальні пільги, які стосуються сплати податку на додану вартість, податку на прибуток та ввізного мита.

У процесі дослідження проведено численний теоретичний аналіз джерел та методів фінансування суб'єктів господарювання; розглянуто специфіку регулювання і стимулювання інвестиційної діяльності, що дозволило розкрити зміст фінансового забезпечення інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання (і зокрема – територіальних господарських утворень).

Зазначимо, що у вітчизняній науці перші спроби визначення змісту поняття "фінансове забезпечення інвестиційної діяльності суб'єкта господарювання" здійснені науковцем В.М. Просяником, який трактує його як "послідовну сукупність практичних дій щодо забезпечення суб'єкта інвестиційними ресурсами з метою вирішення певних інвестиційних завдань" [5].

Адаптація наведеного до особливостей територіальних господарських утворень та поглиблення ступеню розкриття змісту їхніх інвестиційних завдань дало нам можливість стверджувати, що фінансове забезпечення інвестиційної діяльності суб'єктів територіальних господарських утворень доцільно розглядати як сукупність форм організації фінансових відносин, методів, способів та інструментів формування і використання фінансових ресурсів господарюючими суб'єктами, що функціонують у межах зазначених утворень, з метою розв'язання конкретизованих економічних, соціальних та інших проблем.

За звичайних умов господарювання (без преференцій) до основних джерел фінансового забезпечення інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання належать: прибуток, амортизаційні відрахування, позики (кредити), надходження від оренди майна, кошти бюджету, кошти дрібних інвесторів [7].

В процесі дослідження прагматики фінансового забезпечення інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання (ФЗІД) виявлено основні джерела та інструментарій ФЗІД таких суб'єктів.

До основних джерел фінансового забезпечення інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання за преференційного режиму господарювання належать: інвестиції, прибуток, амортизаційні відрахування, банківські кредити (коротко- і довгострокові), кошти залучені шляхом випуску облігацій.

До того ж, виявлено використання тимчасового джерела фінансових ресурсів, зокрема – кредиторської заборгованості. Зважаючи на специфіку заснування таких суб'єктів на недержавній формі власності (як правило, на приватній, або колективній), доведено неможливість використання бюджетних асигнувань в якості потенційних джерел фінансового забезпечення інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання ТПП.

Під інструментарієм фінансового забезпечення інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання територіальних господарських утворень слід розуміти сукупність методів, регуляторів і стимулів, нормативно-правового підґрунтя фінансового забезпечення інвестиційної діяльності суб'єктів територіальних господарських утворень.

Забезпечення інвестиційних потреб підприємств – суб'єктів ТПП передбачає використання трьох методів фінансування: внутрішнього, зовнішнього та змішаного (в різних комбінаціях та пропорціях поєднання залежно від етапу розвитку). Домінуючим методом фінансування на етапі створення підприємств є інвестування.

Застосування податкових і митних пільг у межах територіальних господарських утворень є системою спеціальних фінансових стимулів та важелів у механізмі фінансового забезпечення інвестиційної діяльності господарюючих суб'єктів.

Конкретизуючи зміст податкових і митних пільг, що надаються інвесторам на територіях із спеціальним режимом інвестиційної діяльності, слід зазначити, що до основних належать:

- звільнення від оподаткування прибутку протягом трьох років від моменту освоєння інвестицій;
- зменшення ставки оподаткування прибутку на 50 % від діючої у період з четвертого по шостий рік від моменту освоєння інвестицій;
- звільнення від сплати ввізного мита та ПДВ протягом п'яти років при ввезенні на митну територію України матеріалів, сировини, устаткування.

Наявність податкових пільг дає підставу стверджувати про існування додаткових потенційних джерел фінансування, використання яких сприяє підвищенню рівня фінансового забезпечення інвес-

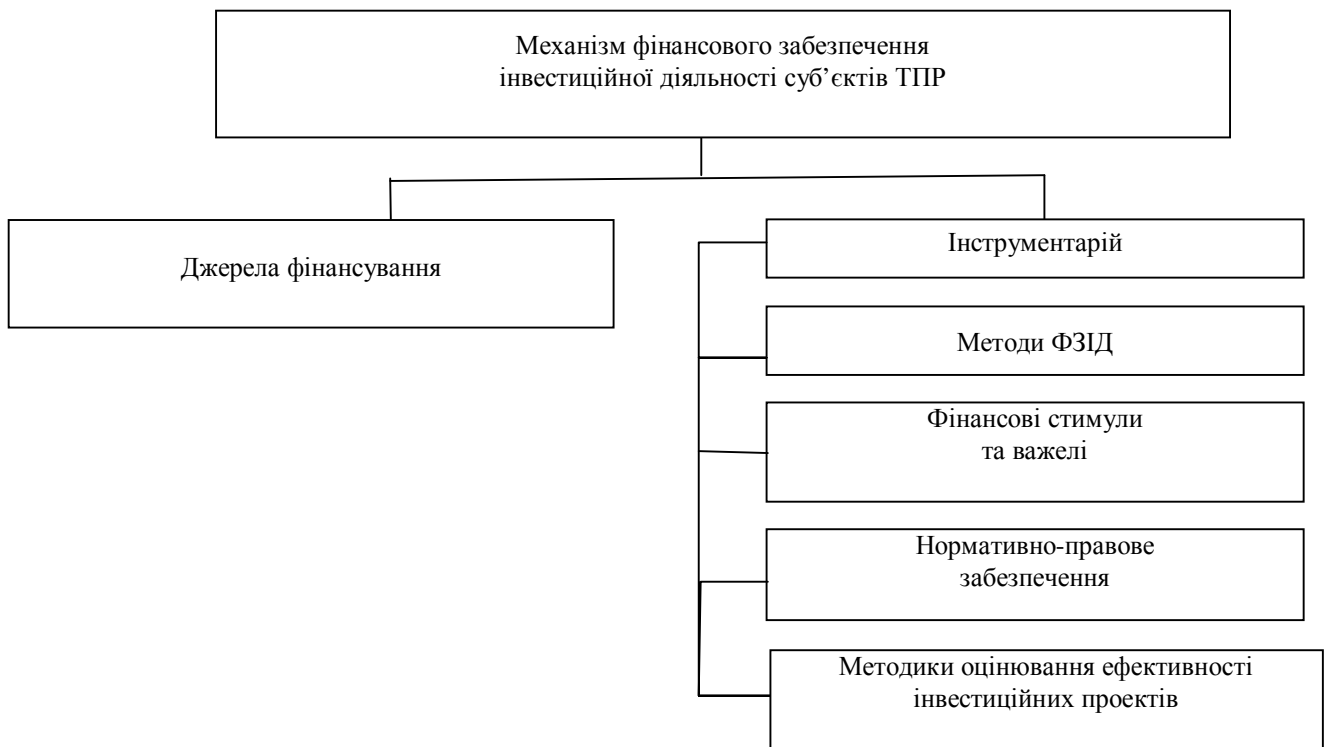
τις δραστηριότητες των οντοτήτων των περιφερειακών οικονομικών σχημάτων σε σύγκριση με άλλες οντοτήτες.

Μεταξύ των πιθανών πηγών επενδύσεων, που υπάρχουν στο πλαίσιο του φορολογικού καθεστώτος, ιδιαίτερη θέση καταλαμβάνουν οι «αόρατες» πηγές. Μεταξύ αυτών ανήκουν οι κεφάλαια, που δημιουργούνται ως αποτέλεσμα της εφαρμογής των προνομιωδών καθεστώτων λειτουργίας των επιχειρήσεων. Οι «αόρατες» πηγές πρέπει να αποδοθούν μέρος του κέρφους, που έχει συσσωρευτεί ως αποτέλεσμα της εφαρμογής του φορολογικού καθεστώτος και να επενδύονται στην δραστηριότητα της οντοτήτας της οικονομίας.

Από τα παραπάνω, ο μηχανισμός οικονομικού εξασφάλισης των επενδυτικών δραστηριοτήτων των οντοτήτων των περιφερειακών οικονομικών σχημάτων θα περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία:

- θεμελίωση της θεωρίας οικονομικού εξασφάλισης των επενδυτικών δραστηριοτήτων των οντοτήτων;
- μέθοδοι οικονομικού εξασφάλισης των επενδυτικών δραστηριοτήτων των οντοτήτων;
- πηγές και μορφές χρηματοδότησης των επενδυτικών δραστηριοτήτων των οντοτήτων;
- ειδικό σύστημα προνομίων κρατικού χαρακτήρα και ενθαρρύνσεων;
- κανονιστικό-νομικό εξασφάλιση διαδικασιών;
- μεθοδολογία αξιολόγησης επενδυτικών προγραμμάτων, που υλοποιούνται.

Η μορφή του μηχανισμού οικονομικού εξασφάλισης των επενδυτικών δραστηριοτήτων των οντοτήτων των περιφερειακών οικονομικών σχημάτων παρουσιάζεται στο σχήμα 1.

Σχ. 1. Μηχανισμός οικονομικού εξασφάλισης των επενδυτικών δραστηριοτήτων των οντοτήτων των περιφερειακών οικονομικών σχημάτων

Συμπεράσματα. Αποσαφηνίζοντας τα παραπάνω, μπορούμε να πούμε, ότι οι μεταμορφωτικές αλλαγές, που πραγματοποιούνται με την δημοκρατικοποίηση της κοινωνίας, την αύξηση της ζήτησης για οικονομικούς πόρους και την ύπαρξη των προπονήσεων, επιπλοκών των οικονομικών σχέσεων, προκαλούν την εφαρμογή των προνομιωδών καθεστώτων των επενδυτικών δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων. Σε αυτές τις συνθήκες η υλοποίηση των προνομιωδών καθεστώτων απαιτεί την ύπαρξη του οικονομικού μηχανισμού (που χαρακτηρίζεται από την ποικιλομορφία των μορφών και μεθόδων κινητοποίησης των οικονομικών πόρων των επιχειρήσεων, την ειδικότητα των οικονομικών κινήτρων και προνομίων και μεθοδολογίες αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας των επενδυτικών προγραμμάτων).

Сьогодні суб'єкти ВЕЗ і ТПР працюють, незважаючи на призупинення пільг, як і раніше. Базовий Закон про спецрежими дає інвесторам незаперечну гарантію – "збереження в повному обсязі всіх матеріальних і нематеріальних прав", незалежно від будь-яких рішень органів виконавчої влади.

Хочемо також наголосити, що ми торкнулися лише окремих аспектів фінансового забезпечення інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання, вирішення яких вимагає подальших наукових розвідок. Зокрема, це стосується з'ясування характеру та ступеня залежності прибутковості інвестиційних проектів від зміни фіскальних та інших стимулів, пошуку підходів до оцінки ефективності інвестиційних проектів в умовах преференційного режиму господарювання, вивчення відповідної системи взаємовідносин суб'єктів господарювання територіальних господарських утворень між собою та з державою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анісімова О.М. Управління інвестиційною діяльністю підприємства в умовах спеціальних економічних зон і територій пріоритетного розвитку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.01 "Економіка, організація і управління підприємствами" / О.М. Анісімова. – Донецьк, 2004. – 20 с.
2. Маричева О.В. Управління інвестиційними проектами в умовах ВЕЗ О.В. Маричева // Фінанси України. – 2003. – № 9. – С. 71 – 78.
3. Пила В. Спеціальні (вільні) економічні зони: теорія та практика: навч. посіб. / В. Пила, О. Чмир. – К.: Київ. Держ. торгів.-екон. ун-т, 1998. – 328 с.
4. Письмак В.П. Региональные аспекты специального режима инвестирования: теория и практика, проблемы и решения / В.П. Письмак. – Донецьк: Донеччина, 2000. – 256 с.
5. Просяник В.М. Фінансове забезпечення інвестиційної діяльності (на прикладі промислових підприємств Харківської області): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.04.01 "Фінанси, грошовий обіг і кредит" / В.М. Просяник. – Харків, 2001 – 20 с.
6. Сиволап Л.А. Іноземний капітал в економіці України в умовах спеціального режиму інвестиційної діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.05.01. "Світове господарство і міжнародні економічні відносини" / Л.А. Сиволап. – Донецьк, 2004. – 20 с.
7. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посіб. О.О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2003. – 554 с.

УДК 33:339.747

РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Ясинська Н.А., к. держ. упр., доцент,

Беленкова Я.Ю.

Донецький державний університет управління

Стаття раскрывает основные положения украинской экономики в общем и отображает тенденции дальнейшего развития основных украинских отраслей экономики в условиях мирового финансового экономического кризиса.

Ключевые слова: украинская экономика, финансовый экономический кризис.

The article deals with basic provisions of Ukrainian economy in general and states the tendencies of further development of economy branches in conditions of world financial and economic crisis.

Key words: Ukrainian economy, financial and economic crisis.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Світова економіка зіштовхнулася з кризою, яка засвідчила, що стара фінансова модель, котра на попередньому етапі розвитку світової економіки обслуговувала товарообмінні процеси, в умовах прискореної глобалізації виявилася неефективною, а в